

חינוך לחיים

פרשת האזינו

“שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך”

רואים שאצל האבא נאמר לשון הגדה, ואצל הזקנים נאמר לשון אמירה. וזה כידוע לפירוש הידוע ע”פ הפס’ “כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבית ישראל” – אמירה רכה לנשים, ודיבורים קשים כגידיים לאנשים. אז גם כאן זה יתפרש שאל אביך ויגדך – האב יכול לדבר עם בנו דיבורים קשים כגידיים, אולם זקניך ויאמרו לך – הסבא אינו יכול לדבר עם נכדו דיבורים קשים, רק דברים רכים באמירה.

אולם גם על זה אפשר לומר ע”פ תחילת הפס’ “זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור” שצריך לזכור וללמוד את אשר נעשה בדורות הקודמים אבל דווקא בשיטת “בינו” – להבין דבר מתוך דבר בכדי לדעת את הדרך הנכונה העולה בית ה’. והכוונה שדיבור קשה מן האב הוא כיום רק בבחינת ‘זכור ימות עולם’... כי בימינו מי שידגול ב’אמירה קשה כגידיים’ לבניו, ימצא את עצמו בודד ממש כערער בערבה, כי כל בניו יעזבוהו ולא יחזרו אליו אף אם כוונתו לטוב. וזה המושך כוונת הפס’ ‘בינו שנות דור ודור’ דהיינו אף אם נזכור ונראה את ימות העולם שכך נהגו אבותינו בדיבור קשה כגידיים וכמאמר שלמה המלך ע”ה ‘חושך שבטו שונא בנו’. מכל מקום התורה מצווה עלינו ‘בינו שנות דור ודור’ דהיינו שצריך להבין את נפש הדור ולראות מה טוב בעבורו, ולא לומר כסומא באפילה” והרי רק לפני שנות דור אחד, נהגו לחנך את הבנים והבנות בדברים קשים כגידיים... ועל כך גם אנו נמשיך על זה הדרך. כי כאמור דרך זו לא רק שתפרידו מכל יוצאי חלציו, אלא עוד תורידם לשאול תחתית בלי שום גוזמא, לפי שבדורנו אנו דיבור קשה עלול לסכן את עתידם.

הדרך של תוכחה בימינו זה ‘יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי, כשעירים עלי דשא וכרביבים עלי עשב’ וכדברי הנצי”ב מוולאזין שכמו שהטל מלחלח בנחת את העשב הדק ומרבהו – כך ‘אמרי פי’ היינו דברי תוכחה הנאמרים בהמון, מתקבלים בנחת ומרכך לבבם. וכמו שהטל יורד בנחת – כך תוכחה הנאמרת בנחת, מתקבלת. וכתב הגר”ח מוולאזין ‘תוכחה, שלא לדבר קשות ודברים קשים אינן נשמעין, רק יאמר בלשון רכה, ואם אין טבעו בשום אופן לדבר רכות, פטור הוא מלהוכיח!!!’ כי בימינו כדברי הגמ’ במכות כ”ד שהדורות והמוחין מתמעטין והולכין ואי אפשר להשתמש עם שיטות החינוך שהונהגו בדורות הקודמים, נמצא שכיום אין עצה ואין תבונה אלא למשוך את צעירי הצאן בחבלי אהבה אין קץ כי זו הדרך היחידה להעתקת השמועה.

אם נתבונן בלשון הפס’ ‘שאל אביך ויגדך’ נבין שהתורה מדברת באופן שהבן שואל את אביו, ואפשר שבאמת כאשר הבן בא מרצונו הטוב ושואל, אז אפשר גם פעמים לדבר עמו דיבורים קשים כגידיים אם השעה כשירה לכך, ובאמת כך הועתקה השמועה מדור לדור כאשר הדור הצעיר חיפש וביקש לשמוע ואז הוא מצא ושמע והעתיק את השמועה.

וזה במיוחד מהדוגמה האישית של האבא והסבא וה”ה המחנך שיראו בו בבחינת ‘שמים’ – שאם ההורים ילכו בדרך הנכונה ויהיו דוגמה אישית בבחינת ‘האזינו השמים’ אז ממילא גם ‘תשמע הארץ’ התלמידים והבנים – יביטו אליהם ויראו בהם בחינת שמים וממילא ישתדלו לנהוג כמותם ולשמוע ל- ‘אמרי פי’. אבל אם ח”ו אותו אדם שהוא בבחינת שמים יורד ונופל מדרגתו, אזי כל אלו שרואים בו את בחינת ‘שמים’ נופלים גם הם בעקבותיו, שכאשר הם רואים שאותו צדיק – בעיניהם נוהג שלא כשורה, כולם נופלים מדרגתם ונכשלים ברשת היצר.

ואפשר לומר שזוהי הכוונה במה שאנו מכים על חטא ואומרים ‘על חטא שחטאנו לפניך בזלזול הורים ומורים’ שבפשטות הכוונה היא שאין אנו נזהרים בכבוד אב ואם, אך ע”פ האמור מובן שהכוונה היא שאנו מזלזלים בעצמינו כהורים ומורים, שאין אנו מקיימים את בחינת ‘השמים’ ואנו מתירים לעצמו לעדות ככל העולה על רוחינו ללא מחשבה על כך שילדינו ותלמידינו הרואים בנו בחינת שמים יפלו אף הם וילכו בעקבותינו רח”ל ועל כך אנו מכים על חטא, שלא נזהרנו די וזלזלנו בבחינת ההורים והמורים, ובכך גרמנו לצעירי הצאן לירד מדרגתם.

ועתה סמוך ל- יוהכ”פ זה הזמן הנכון להורים והמורים להחזיר לעצמם בחינת השמים, שינהגו מעתה ואילך כדבעי ואז יזכו שבניהם ותלמידיהם ילכו בעקבותיהם ובכך נזכה כולנו לחתימה טובה ושנה טובה ומתוקה.

לע”נ אבי מורי ר’ חיים ב”ר ישעיהו ז”ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com